

ШЕВЧЕНКО, СПОВНЕНИЙ ЗАГАДОК

Рева Л.Г. Тарас Григорович Шевченко: Людина, Поет, Пророк. Символ України: до 200-ліття від дня народження: Збірник наукових статей. – К.: Фенікс, 2014. – 112 с.

Помітною подією наукової комунікації, а також бібліографічної справи 2014 р., фактом ювілейної шевченкіани стала поява збірника статей відомого українського бібліографа, джерелознавця, педагога, наукового співробітника Інституту біографічних досліджень НБУВ, кандидата філологічних наук Лариси Григорівни Рєви. До збірника, котрий вийшов під науковою редакцією професора, заслуженого працівника культури України Н. Рєви, входять статті, в яких висвітлено окремі питання життєпису і творчості Т.Г. Шевченка, з урахуванням архівних і маловідомих джерел із фондів НБУВ та сімейного архіву. Рецензентом книжки виступив академік НАН України І. Дзюба.

Широка тематика статей збірника свідчить про давню і пристрасну зацікавленість автора проблемами вивчення життя і творчості великого поета, від біографічних і краєзнавчих до історіографічних і бібліографічних. За структурою книжка складається з дев'яти розділів, окремих, закінчених і самостійних текстів, що свого часу були апробовані як доповіді на наукових конференціях та статті у періодичних виданнях. У передмові автор слушно зауважує, що “Шевченко як центральна фігура української культури й досі лишається сповненим загадок й докорінних таїн...”, а відтак проблема вивчення життя і творчості поета постає сьогодні як актуальне завдання. Вирішення цього завдання приводить дослідницю до розгляду міждисциплінарної галузі шевченкіани, яка охоплює кілька споріднених проблем: видання книжок, статей, присвячених Шевченку, його бібліографії, сімейного архіву.

Водночас у книжку входить і декілька цікавих розвідок, присвячених конкретним проблемам, як-от: “Шевченко і Святе Письмо”, “Шевченко і Микола Костомаров”, “Шевченко і Кримська війна 1853–1856 рр.” Перша з них містить огляд чи не найбільш контроверсійної теми у шевченкознавстві – християнського світогляду поета. Ця тема постає тут у прозріванні міфологізованого майбутнього українського народу, що базуватиметься на біблійно-християнському архетипі, у візіях божественної присутності, що приводить

історію у відповідність до “святої правди”, врешті-решт, у постійному, потужному діалозі з Богом, який переходить у палкі благання, ламентатії, докори й навіть погрози. Л. Рєва пов'язує із християнством і центральну проблему художніх пошуків поета – “виправдання людини, очищення її від тисячолітніх шарів бруду, накопичених кривавою історією”.

Грунтовне порівняння світоглядів і творчих практик Шевченка й Костомарова, а також аналіз їхніх стосунків, творчих зв'язків. Тут переконливо відображаються взаємовідносини цих видатних постатей і зазначається, що “зближення Костомарова і Шевченка було майже виключно літературне”.

Історіософії поета присвячено статтю “Тарас Шевченко і Кримська війна”, в якій на широкому історичному тлі доводиться зв'язок між цією подією і зростанням протесту проти кріпосного рабства, найпотужнішим голосом якого була поезія Шевченка. Привертає увагу і розвідка про родинне ставлення сім'ї Рєва до великого поета, біографічні факти із життя батьків дослідниці, які свідчать про багаторічні студії з поезики, бібліографії Шевченка, практичну роботу Г. Рєви, Н. Рєви, а також і Л. Рєви, в якій творчість Тараса Шевченка займала центральне місце.

На наш погляд, найвагомішу частину збірника становить “Бібліологічна історіографія Шевченкіани” – розділ, який охоплює кілька споріднених галузей шевченкознавства: біографічні студії, дослідження текстів, джерелознавство,

бібліографію, довідкові матеріали тощо. Тут уміщено змістовний огляд біографічних досліджень, починаючи з П. Куліша, І. Франка, М. Драгоманова і закінчуючи І. Дзюбою, Г. Грабовичем, В. Смілянською; висвітлено роль і місце етапних праць у розвитку науки про великого поета. У цьому ж розділі проаналізовано роботи про регіональні виміри Шевченкової творчості, тобто зв'язки поета з різними куточками України й Росії, але, на жаль, не згадуються праці про петербурзький період життя Шевченка, без яких регіональна шевченкіана, звичайно, уявляється неповною. Заслугує вдячної уваги нарис історії Шевченкової текстології, з урахуванням внеску В. Доманицького, М. Новицького, І. Айзенштока, Є. Кирилюка, а також

огляд численних покажчиків, довідників, каталогів, путівників, енциклопедій.

Л. Рева, підсумовуючи свою книжку, зазначає, що "існує необхідність у підведенні підсумків, узагальненні досвіду з підготовки бібліографічних посібників, тобто потрібен фундаментальний покажчик бібліографічних посібників від першої бібліографічної інформації про життєпис і творчість Тараса Шевченка до наших днів, відсутність якого гостро відчувається".

Цим окресленням очікуваних плідних перспектив наукового шевченкознавства, які гарантують і сучасним, і майбутнім дослідникам творчості Кобзаря радість пізнання та нових відкриттів, закінчимо й цей невеликий відгук на своєчасну й талановиту книжку Лариси Реви.

Отримано 25 грудня 2014 р.

*Константин Бондар
м. Харків*